

La Rambla

Fins al 1854, any en què Barcelona va trencar el cercle de les seves muralles, la ciutat només era l'hexàgon del recinte del segle XV, que avui dia és el nucli antic, delimitat per les rondes de Sant Pau, Sant Antoni, Universitat, i Sant Pere, el passeig de Lluís Companys, l'avinguda del Marquès de l'Argentera, el passeig de Colom i l'avinguda del Paral·lel. La Rambla, aleshores única via ampla al cor de la ciutat, era un antic torrent que, segons la creença general, deu el nom a la veu àrab ramla, que significa areny.

Encara a la primeria del segle XVIII, al costat del torrent passava un camí vorejat per convents i muralles. L'any 1704 es van començar a aixecar cases a l'espai ocupat per les muralles (als voltants de la Boqueria) i s'hi van plantar arbres. La part de les muralles a tocar de les Drassanes es va enderrocar l'any 1775; pocs anys després, es va urbanitzar el carrer i aquell tros de la Rambla va quedar convertit en passeig.

Aquesta via singular, des del començament a la part més alta, a tocar de la plaça de Catalunya, fins a l'acabament al peu del monument a Colom, pren cinc noms que la caracteritzen: en primer lloc, la que s'anomena rambla de Canaletes, nom que se li dona per la Font de Canaletes, localitzada en aquest punt des de temps molt antics; segons la dita popular, qui beu d'aquesta font torna sempre a Barcelona. El tram que segueix és l'anomenada rambla dels Estudis, nom que li ve donat per un edifici bastit a mitjan segle XV: l'Estudi General, o Universitat; aquesta universitat la va fer suprimir Felip V i l'edifici es va convertir en caserna, que es va enderrocar l'any 1843. Continueu baixant cap al mar i trobeu la rambla de les Flors (també anomenada de Sant Josep a causa de l'antic convent de Sant Josep), i l'únic lloc de la ciutat on es venien flors en el segle XIX; avui dia és un passeig únic en el seu gènere. El tram següent és l'anomenada rambla del Centre, que també es coneix com rambla dels Caputxins per l'antic convent de frares caputxins que hi havia en aquesta zona. Finalment arribem a l'últim tram, la rambla de Santa Mònica, vestíbul del port, on s'aixeca la parròquia que li dona nom i que va ser, en el seu temps, convent dels agustins descalços.

Rambla de Canaletes

La part més alta de la Rambla, a tocar de la plaça de Catalunya, rep el nom de la font de Canaletes, ben coneguda per tots els barcelonins i barcelonines i un dels indrets més animats de la ciutat. Prové d'una antiga font que hi havia a l'Estudi General, precedent de la universitat actual. Era una font on uns canalons abocaven l'aigua en una mena d'abeurador. Després de la destrucció de les muralles se'n va instal·lar una de més moderna i la seva aigua va agafar fama perquè venia de la mina de Montcada. Hi ha una llegenda que diu que qui beu aigua de la font torna sempre a Barcelona. Es troba baixant la Rambla a la dreta, poc abans d'arribar al carrer dels Tallers, i durant molts anys, en acabar-se els partits de futbol, els afeccionats s'hi reunien al voltant i formaven tertúlies molt animades. Als anys setanta, a les acaballes de la dictadura franquista i el principi

de la democràcia, aquest també va ser un dels grans escenaris de les manifestacions que reclamaven el retorn de la llibertat.

A la cantonada amb el carrer dels Tallers hi ha un establiment de petites dimensions, però de renom: la cocteleria Boadas, que es va obrir l'any 1933, i va ser un dels primers bars barcelonins que es va especialitzar en còctels, combinats que en aquest cas tenien un fort sabor caribeny. Al mateix carrer, s'hi han instal·lat comerços dedicats a la venda de tot tipus de discos antics i moderns.

En aquest tram de la Rambla hi ha cadires on es pot seure a descansar. Més avall, continuant pel mateix cantó dret, trobeu el carrer del Bonsuccés, que us porta al Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba), al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) i a la seu del Districte Municipal de Ciutat Vella.

Si baixeu per l'altra banda, el carrer de Santa Anna i el carrer de la Canuda us conduiran cap a l'avinguda del Portal de l'Àngel, via comercial important, que s'ha convertit en una zona per a vianants. Al carrer de la Canuda hi ha l'Ateneu Barcelonès, una de les institucions culturals de la ciutat, que està instal·lat des del 1907 al palau del duc de Sabassona (edifici del 1796), i de seguida, la plaça de la Vila de Madrid, amb un jardí enfonsat on es pot veure part d'una necròpolis romana, que una bomba de la Guerra Civil va posar al descobert.

Rambla dels Estudis

Des del segle XIV les muralles tancaven aquesta part de la Rambla pel tram superior; al segle XVI el carrer va tenir com a fons l'Estudi General o Universitat, que ha donat nom a aquest tram del passeig. Felip V, després de la guerra de Successió, va suprimir la universitat barcelonina i la va traslladar a Cervera. L'edifici es va convertir en una caserna, i l'any 1843 es va enderrocar per obrir a les muralles la porta d'Isabel II. L'alineació actual del tram no es va fer fins que es van enderrocar totalment les antigues fortificacions que, a començament del segle XIX, encara es conservaven al cantó esquerre.

Si comenceu el recorregut baixant per la banda dreta de la Rambla trobareu el teatre Poliorama que des de l'any 1912 ocupa els baixos de l'edifici de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts, d'estil progressista, construït el 1883, que va ser precursor del modernisme que va arribar més tard. A la façana es va col·locar el rellotge elèctric que des del 1891 marca l'hora oficial de Barcelona, i a l'interior hi ha un altre rellotge, de l'any 1869, que a més indica l'hora de 24 ciutats del món, la de la sortida i la posta de sol, té un calendari perpetu i un de planetari amb els signes del zodíac.

Continueu baixant i a la dreta trobareu, després del carrer dedicat al Pintor Fortuny, l'antiga església dels jesuïtes que es va incendiar l'any 1671, l'església de Betlem. Al 1680 es va començar a construir l'actual, que fa cantonada amb la Rambla i el carrer del Carme, on hi ha la façana principal; la façana lateral dóna a la banda de la Rambla. A l'interior hi ha una nau única, espaiosa, amb capelles als costats, a la manera tradicional del gòtic català.

Abans del 1936 estava decorada amb marqueteries de marbres de colors i estucs italians brunyits al foc, un retaule i unes grans gelosies a les tribunes, enriquides amb figures de talla policromada i daurada. Les voltes estaven pintades amb grisalles. L'incendi de l'any 1936 ho va destruir.

L'estructura del temple també va ser afectada, però s'ha reconstruït seguint la seva forma original. Avui dia aquesta església disposa d'una sala per a exposicions.

A la banda esquerra, a la cantonada amb el carrer de la Portaferrissa, hi ha el Palau Moja, que es coneix també com palau del Marquès de Comillas, títol que se li va concedir al seu últim propietari, Antonio López i López, creador de la Companyia Transatlàntica, del Banc Hispano Colonial i de la Companyia General de Tabacs de Filipines. L'any 1702, quan Pere de Cartellà va fer construir aquest edifici, les muralles de la Rambla encara es conservaven i aquest palau, que hi estava adossat, va ser un dels primers edificis que va tenir autorització perquè s'hi obrissin finestres. La façana de la Rambla es va modificar l'any 1934 i es van obrir els pòrtics de la planta baixa per eixamplar la vorera. Des del 1981, hi ha les dependències de la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya i al pis superior es conserva la cambra de mossèn Cinto Verdaguer, tal com era quan treballava d'almoïner del marquès, amb el mecenatge del qual va escriure el gran poema L'Atlàntida.

Rambla de les Flors

En paraules de Cirici Pellicer: “La rambla de les Flors és la quinta essència de Barcelona, i la seva bellesa canviant és pròpia de totes les estacions de l'any”. Durant el segle XIX era l'únic lloc de Barcelona on es venien flors, i es diu que el pintor Ramon Casas, introductor de l'impressionisme a Catalunya, va trobar la seva millor model, que més tard va esdevenir la seva muller, a les tertúlies que es formaven a les parades al voltant de floristes de gran bellesa.

El mercat de les flors està envoltat de quioscos de llibres, diaris i revistes, com els que es troben tot al llarg de la Rambla, que romanen oberts les 24 hores.

Una mica més avall del carrer de la Portaferrissa, però a l'altra banda, hi ha el Palau de la Virreina. Aquest palau el va fer construir el que va ser virrei del Perú, Manuel Amat i Junyent, marquès de Castellbell, que va morir prematurament, i el palau es va convertir en la residència de la seva vídua. Les obres van començar l'any 1772 i es van acabar al cap de tres anys. Els plans ja existien l'any 1770, però no se sap amb certesa qui els va fer; s'atribueixen a Josep Ribes. Les obres les va dirigir l'arquitecte i escultor Carles Grau (1717-1798).

Al costat del Palau, s'obre una botiga estreteta i molt antiga: la Casa Beethoven, on s'amunteguen tota mena de partitures musicals, antigues i modernes, i una mica més avall, el centenari mercat de la Boqueria (oficialment, de Sant Josep). La seva arquitectura és harmoniosa, i està construïda amb ferro; des del primer dia va ser el principal mercat de la ciutat.

Torneu a la Portaferrissa i endinseu-vos al carrer de Petritxol, carrer alhora recollit i ple de vida, on hi ha sales d'exposicions, botigues d'orfebres, llibreries, botigues de moda i les xocolateries, típiques d'aquest carrer. Es va obrir l'any 1465 a les finques d'un ciutadà d'aquest nom i moltes de les seves cases es van construir durant els segles XVII i XVIII; conserva nombrosos plafons que recorden efemèrides que hi van esdevenir, i té un record ciutadà i literari entranyable en la figura del popular dramaturg del segle XX Àngel Guimerà (1846-1924), que hi va viure al número 4.

Al número 94 de la Rambla s'aixeca el Palau Nou de la Rambla, “l'edifici intel·ligent”, com se'l va qualificar, d'alta tecnologia, amb un pàrquing robotitzat d'onze plantes subterrànies. És un edifici comercial del 1992 que van dissenyar l'equip d'arquitectes Martorell-Bohigas-Mackay-Puigdomènech

i Jordi Frontons; la seva estructura permet, a través d'una obertura de grans dimensions a la façana, veure el campanar de l'església del Pi.

Tot seguit sorprèn una construcció d'estil orientalista. És una antiga casa de paraigües, bastons i ventalls que va obrir Bruno Quadros a mitjan segle XIX. Fascinat pel que havia vist en un viatge a l'Orient, va encarregar l'edifici a Josep Vilaseca (arquitecte de l'Arc de Triomf), que la va tenir acabada l'any 1888, any de l'Exposició Universal. A la cantonada que l'edifici fa amb la Rambla hi ha la figura d'un drac amb un fanal i un paraigua, que obliga tots els turistes a fer una parada i fer unes quantes fotos. Cal remarcar el mobiliari modernista que es conserva a l'oficina bancària que avui ocupa la planta baixa.

Rambla dels Caputxins

La rambla dels Caputxins, que també s'anomena del Centre, comença al pla de la Boqueria (espai comprès entre el carrer de l'Hospital, el Teatre del Liceu i l'entrada al carrer de la Boqueria), i va fins a la plaça del Teatre. Aquest és el tram que primer es va condicionar com a passeig, on al matí es reunia la gent benestant per passejar i petar la xerrada. Per això, i perquè el nivell del terra es va aixecar sobre la resta, se li va començar a dir el Terrat, i així va quedar; una cançó popular de l'època el recorda:

“El gegant del Pi ara balla, ara balla
el gegant del Pi ara balla pel Terrat.”

Les nits d'òpera, el passeig es transformava amb la presència de la burgesia que sortia del Liceu amb els seus millors vestits.

Començant el recorregut a partir del pla de la Boqueria, trobeu a terra el paviment que va decorar Joan Miró. A la dreta, el nou Teatre del Liceu, que es va reconstruir seguint el model de l'antic teatre, incendiat el 31 de gener de 1994. Passat el carrer de la Unió apareix l'edifici de l'Hotel Oriente, que data del 1882; per construir-lo, els arquitectes Eduard Fontseré i Juli Mariscal van aprofitar l'antic col·legi de Sant Bonaventura, obra de Pere Serra (segle XVII). Endinsant-vos uns metres al carrer Nou de la Rambla, trobareu el Palau Güell, obra d'Antoni Gaudí, que es va començar a construir el 1885 i es va acabar el 1889. La façana és de pedra blanca amb elements modernistes i, a l'interior, mereix una menció especial la monumental escala de marbre que porta al vestíbul superior, recinte que travessa verticalment tot l'edifici, com un pati cobert que rep la claror de la cúpula alta i de manera indirecta a través de les finestres amb cancell de columnes. La Unesco va declarar el Palau Patrimoni de la Humanitat.

Davant del Liceu, a l'altre cantó del passeig, hi ha el Cafè de l'Òpera, que conserva la decoració noucentista, amb els vells miralls i les columnes de ferro forjat. Molt a prop s'obre el carrer de la Boqueria, conegut pel seu comerç tradicional de botigues antigues. Més avall, el carrer de Ferran, el més aristocràtic de la ciutat al segle XIX, us portarà a la plaça de Sant Jaume. A la cantonada de la Rambla amb el carrer de Ferran hi ha un edifici destacable per l'estructura elegant de la façana.

Si seguïu endavant trobareu l'entrada a la plaça Reial, que, com la majoria d'espais públics, places o mercats, havien estat convents o edificis religiosos. Aquesta plaça ocupa el solar de l'antic convent dels caputxins des de l'any 1848, quan l'arquitecte i urbanista Francesc Daniel Molina la va crear. Al final del segle s'hi va instal·lar la font de ferro de Les Tres Gràcies. A la plaça, que s'ha reformat en diverses ocasions, la darrera l'any 1983, hi ha també dos fanals que són una obra de joventut de Gaudí. Les palmeres contribueixen a donar-li el seu aire característic.

Conserva encara algun establiment antic, i al costat mateix, a la cantonada del carrer del Vidre amb el de les Heures, hi ha l'antiquíssima Herboristeria del Rei. Al racó sud, que dona a la Rambla, hi ha el romàntic passatge Bacardí, que es va obrir l'any 1856, travessat per un pont de ferro que, originalment, tenia els vidres pintats amb paisatges tropicals. Els pòrtics del cantó nord han esdevingut un lloc famós de consum de cervesa.

Torneu a sortir a la Rambla i aneu a la plaça del Teatre, on comença l'últim tram: la rambla de Santa Mònica.

Rambla de Santa Mònica

Durant l'any 1774 es van enderrocar les muralles des de la plaça del Teatre fins al mar. A la plaça se li va donar aquest nom, del Teatre, perquè era al davant del Teatre Principal, el més antic de la ciutat. Anys més tard (1817), s'hi va fer una font dedicada a Hèrcules, mític fundador de la ciutat, que es va enderrocar al final del segle. Actualment hi ha un monument dedicat a Frederic Soler, conegut com Serafí Pitarra, fundador del teatre català modern. L'obra és un projecte de l'arquitecte Falqués i l'escultura és de Querol.

A la mateixa plaça comença el carrer d'Escudellers, nom que recorda els terrissaires que durant l'edat mitjana hi treballaven. Durant el segle XVIII va ser centre hotelier i cap a mitjan segle XIX era lloc de tertúlies, a les quals assistien grups de francesos progressistes. Hereu d'aquestes idees va ser l'esmentat Frederic Soler. En l'actualitat ha esdevingut popular pels restaurants típics, tavernes i bars, que li han donat una animada vida nocturna. Al final del carrer hi ha la plaça dedicada a George Orwell, on l'any 1991 es va instal·lar una escultura surrealista de Leandre Cristòfol, anomenada Monument, còpia ampliada, de formigó, acer inoxidable i fusta, d'una peça seva, en fusta, del 1935.

Per la plaça del Teatre s'entra a la Universitat Pompeu Fabra, edifici rehabilitat en part, al qual se n'han afegit alguns de nova planta. Al darrere de la Universitat hi ha la nova plaça dedicada a Joaquim Xirau, pensada, com altres espais de Ciutat Vella, per renovar i descongestionar aquesta part de la ciutat.

De la rambla de Santa Mònica es podria dir que és el vestíbul del port. Encara conserva alguns dels vells edificis: el frontó Colón, el palau Marc, l'edifici de Crèdit i Docks (al fons del passatge de la Banca), i la Foneria de Canons, neoclàssic, del segle XVII.

El frontó Colón (antiga casa del fotògraf Napoleó) es va recuperar el 1992, dins de les obres olímpiques, com a seu de les proves de pilota. En l'antic edifici de marbre de Crèdit i Docks, que va construir Elies Rogent el 1882, podeu veure, afegides a les estàtues clàssiques, dues figures modernes (Superman i l'androide de La Guerra de les Galàxies), que anuncien el Museu de Cera, obert des del 1973.

El Palau Marc conserva la façana d'auster classicisme del final del segle XVIII. El va fer construir Francesc March, gran negociant originari de Reus, per l'arquitecte Joan Soler i Faneca (1776 -1780). Actualment és la seu de la Conselleria de Cultura de la Generalitat.

La Foneria de Canons va passar a ser foneria de campanes quan Felip V va prohibir que a Barcelona es fabriquessin armes. L'any 1844 va passar a ser la seu del banc de Barcelona; s'hi va afegir un pis, i l'al·legoria del comerç i de la indústria, grup escultòric dels germans Vallmitjana, entre altres elements decoratius. En fer fallida el banc, va passar a ser seu del Somatén de Catalunya, i després hi va haver la farmàcia militar. Avui dia està tancada.

De seguida trobareu el carrer de Josep Anselm Clavé que us portarà fins a l' església de la Mercè, i de tornada a la Rambla, seguint una mica més avall, hi ha l'edifici del Govern Militar.

Reinicieu el recorregut baixant per la banda dreta de la rambla de Santa Mònica i trobareu, en primer lloc, el Teatre Principal. La seva particular història atrau l'atenció. L'any 1568, Felip II va concedir a l'Hospital de la Santa Creu el privilegi de construir un teatre a Barcelona que pogués sostenir aquesta institució caritativa amb el producte de les seves recaptacions. El primer teatre, que estava situat al mateix lloc que l'actual, era de fusta, però anys després es va substituir per un d'obra, que es va incendiar el 1787. Es va construir un nou edifici on, per primera vegada, es va representar al país òpera italiana. Antigament s'havia anomenat Corral de Comèdies, més tard, Casa de l'Òpera, encara que el poble li deia senzillament "el teatre" perquè era l'únic que hi havia, en un temps en què els espectacles teatrals estaven mal vistos, i en què homes i dones no podien entrar ni asseure's junts, encara que fossin matrimoni; elles, però, soles, s'ho passaven tan bé i feien tanta gresca que, del pis que tenien reservat, a les altures, van començar a dir-ne galliner, acudit que encara corre. Posteriorment, el local es va conèixer com Teatre de la Santa Creu, i l'any 1847, després d'una important restauració, va rebre el nom de Principal. Va patir dos incendis més: un l'any 1924 i, el darrer, l'any 1933. La forma de la façana és corbada i tripartida, i està adornada amb quatre bustos d'actors i actrius del passat, un d'ells és el de la Malibrán, la cantant d'òpera més famosa del seu temps (anys trenta del segle XIX) tot i que va morir als 28 anys.

Una mica més avall hi ha el carrer anomenat de l'Arc del Teatre, carrer típic del barri anomenat Xino. Seguiu baixant i teniu l'antic convent dels agustins descalços (1626), ara convertit en el Centre d'Art Santa Mònica, sala d'art de la Generalitat que ha conservat el nom de l'antic convent, i que en l'actualitat ofereix exposicions interessants. Al costat hi ha l'església, que guarda a l'interior un notable claustre barroc molt auster.

Quan arribeu al final de la Rambla trobareu les Drassanes, que són les més grans i completes de tipus medieval que hi ha a tot el món i que es conserven en perfecte estat després de l'acurada restauració que va fer la Diputació de Barcelona. Les Drassanes són l'edifici gòtic civil més important de la ciutat. Es van construir al llarg dels segles XIII i XIV, es van recuperar després del 1939 com a local públic, i les ocupa, en part, el Museu Marítim, que es va crear durant la Guerra Civil (1936-1939) i es va obrir l'any 1941. L'edifici del Sector Naval de Catalunya ocupa una part dels terrenys de l'antiga caserna de les Drassanes construïda el 1792, quan l'edifici es va cedir a l'armada d'artilleria, i enderrocada després en ser abandonat l'edifici.

Rambla del Mar

Heu deixat la rambla de Santa Mònica i arribeu al Portal de la Pau. Davant de les Drassanes s'aixeca el monument a Cristòfor Colom, que commemora la tornada del seu primer viatge a Amèrica i el fet que la seva primera presentació als reis Ferran i Isabel fos a Barcelona. El monument, construït l'any 1886, és obra de l'arquitecte Gaietà Buigas. La gran columna de ferro que sosté l'estàtua del navegant està emplaçada damunt d'un basament de pedra.

En creuar el passeig de Colom, al costat de l'edifici del Port Autònom, una passarel·la de fusta ondulada anomenada rambla de Mar us porta, per damunt de les aigües, fins al començament del moll d'Espanya. Aquesta passarel·la, que van idear Helio Piñón i Albert Viaplana, va començar a funcionar de manera intermitent el setembre de l'any 1994.

Al final d'una via tan antiga, pintoresca i enriquida amb els signes de la seva història com és la Rambla de Barcelona, única al món, aquesta nova rambla és una novetat que, entre les grans obres que s'han portat a terme durant aquests darrers anys per obrir la ciutat al mar, fa possible que els ciutadans i visitants de Barcelona, també des de la passarel·la, vegin l'aigua més de prop.